

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

48

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-83-4

BRNO 2007

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Balázs Komoróczy, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Blanka Veselá

Technická redakce
Technical Editors

Dana Gregorová

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz>

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

48, 2007

90270/09

Obrázek na obálce
Cover illustration

Jeskyně Býčí skála. Geometrický vzorec, datovaný do eneolitu.
Býčí skála Cave. A geometric pattern dated to the Aeneolithic.

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-83-4

Copyright © 2007 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Kniha byla vydána s přispěním Akademie věd ČR

Tisk/Print Bekros

Pokyny pro autory na internetové stránce
Instructions to authors on internet pages

<http://www.iabrno.cz>

zcela jisté, že prostor odkrytý pod budoucí trasou dálničního tělesa tvořil jen severní okraj rozlehlé pravěké nekropole. Mezi prozkoumanými hroby (podle předběžné analýzy) tvořily podstatnou většinu celky, ve kterých byli pohřbeni příslušníci lidu kultury se zvoncovitými poháry, a to v počtu 92, šest hrobů patřilo lidu se šňurovou keramikou.

Hroby KZP byly s menšími odchylkami orientovány ve směru S–J a jejich rozměry byly od 2 m délky a 1,5 šířky až po jámy menší o rozměrech cca 1 m délky na 0,7 m šířky. V případě menších hrobů se zřejmě jednalo o pohřby dětí – často s chudou hrobovou výbavou. Hroby menších rozměrů byly také často zapouštěny do menší hloubky, což způsobilo jejich zničení, a to jak hlubokou orbou, tak i během skrývek ornice těžkou technikou. V několika případech se dochovala jen dna hrobových jam se zbytky velmi špatně dochovaných kostí (většinou zubů) bez stop hrobové výbavy.

Nicméně z hrobových celků KZP pochází bohatá sbírka milodarů, především keramické nádoby – nejčastěji mísy různých rozměrů, džbánky, koflíky, menší amforovitě i hrncovitě nádoby. V některých nádobách se dosti často dochovala ještě i zvířecí kosti jakožto pozůstatky potravy, kterou byl obdáván mrtvý jedinec.

Kromě keramiky se v hrobových celcích objevily pro tuhle kulturu typické pazourkové hroty šípů a kamenné nátepní destičky. Obzvláště zajímavé nálezy se podařilo vyzvednout ze dvou hrobů (hroby č. 19 a 22). V jednom z nich – přes absenci lidské kostry – bylo nalezeno mezi milodary 6 zlatých vlasových ozdob ve tvaru spirálek z dvojitého drátu, v dalším hrobě (hrob č. 53) se našla bronzová (?) dýka s ještě dochovanými zbytky dřevěné rukojeti.

Hroby kultury se ŠK měly většinou čtvercové tvary, rozměry přes 2 × 2 m, hloubku cca 2 m od dnešního povrchu a byly orientované V–Z, i když ve dvou případech byla zjištěna orientace S–J. Byla v nich objevena pro tuto kulturu typická sestava milodarů v podobě keramických nádob – amfory, poháry a džbánky, broušené sekeromlaty a sekerky, štípané pazourkové čepelky a úštěpy a také hůře dochované kostěné nástroje.

Výzkum na lokalitě byl ukončen v polovině listopadu 2006 a v současné době probíhá laboratorní zpracování jak archeologického, tak i antropologického materiálu.

Arkadiusz Tajer

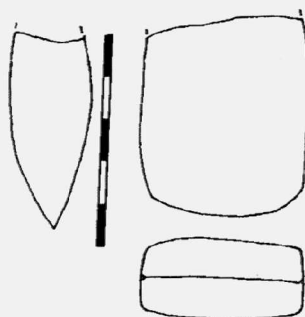
Resumé

Stříbrnice (Bez. Přerov). „Lopaty“. Glockenbecheru. Schnurkeramikultur. Rettungsgrabung. Gräberfeld u. Siedlung.

TVAROŽNÁ (okr. Brno-venkov)

„Za školou“. Eneolit. Ojedinelé nálezy. Povrchový průzkum.

Mezi paleolitickým materiálem (viz samostatná studie P. Škrdly zveřejněná v tomto čísle PV) byly v trati „Za školou“ získány i nálezy dokládající mladší osídlení prostoru. Jedná se především o ostří sekerky se zabroušenými boky (obr. 20) vyrobené z jemnozrného dioritu a několik nepatinovaných kamenných štípaných artefaktů. Po vyloučení křesadel byla vyčleněna kolekce sestávající z velmi nevýrazných drobných úštěpů z rohovce typu Krumlovský les a vytěžené jádérko

Obr. 20. Tvarožná. Kamenná sekerka
Tvarožná. Steinbeil.

z rohovce typu Stránská skála. Uvedené nálezy můžeme zařadit do průběhu eneolitu.

Martin Kuča, Petr Škrdla

Resumé

Tvarožná (Bez. Brno-venkov) „Za školou“. Äneolithikum. Siedlung (?). Oberflächensammlung.

ÚVALNO (okr. Bruntál)

Extravilán. KNP. Sídliště. Záchraný výzkum.

V dubnu 2006 byla v souvislosti s přístavbou výrobní haly a kanceláří firmy Den Braven Czech and Slovak, s. r. o., realizována 3. etapa záchraného archeologického výzkumu.

Naleziště, zapsané v SAS ČR pod pořadovým číslem 15-14-22/2, se nachází severně od obce (cca 300m) a západně od státní silnice 57 spojující Opavu s Krnovem, na východním úpatí kopce Strážístě, v nadmořské výšce cca 310 m. Terén přechází dále na východ do údolí nivy řeky Opavy, která je vzdálena přibližně 1 100 m. Popisovanou lokalitu je možné identifikovat na ZM 1 : 10 000 (list 15-14-22) v okruhu bodu 103 : 17 od západní : jižní sekční čáry.

Na katastru obce Úvalno bylo pravěké naleziště objeveno a poprvé archeologicky zkoumáno v souvislosti s výstavbou prvního skladu firmy Den Braven již v říjnu 1999, kdy byly zachyceny 4 objekty a v několika místech mocná kulturní vrstva (č. akce NPÚ 15/99; Stabrava 2002). Podruhé byla plocha zkoumána na podzim 2002 a na jaře 2003 z důvodu plánované přístavby haly a kanceláří. Tentokrát bylo prozkoumáno na 30 zahloubených pravěkých objektů a kúlových jam (č. akce NPÚ 23/02). Během zmiňovaných dvou etap záchraných výzkumů byla prozkoumána větší část polykulturního sídliště z období eneolitu (lengyelská kultura, KNP). Během třetí etapy záchraného výzkumu (10. 4.–21. 4. 2006) byly dokumentovány dva zahloubené sídlištní objekty (k. 530, 531) a dvě kúlové jámy (k. 532, 533).

Nejzajímavějším byl zásobnicový objekt (k. 530; obr. 21) kruhového půdorysu s válcovitým ústím (průměr cca 1,25 m), hruškovitým profilem a rovným dnem (průměr cca 1,5 m). Zjištěná míra zahloubení objektu do podloží byla 0,85 m. Jáma byla vyplněna kontexty 134 a 138. V jižní části dna (k. 138) byla umístěna víceméně neporušená keramická nádoba – mísa vyplněná dosud neanalyzovaným obsahem. V blízkosti mísy byly dokumentovány nepatrné pozůstatky

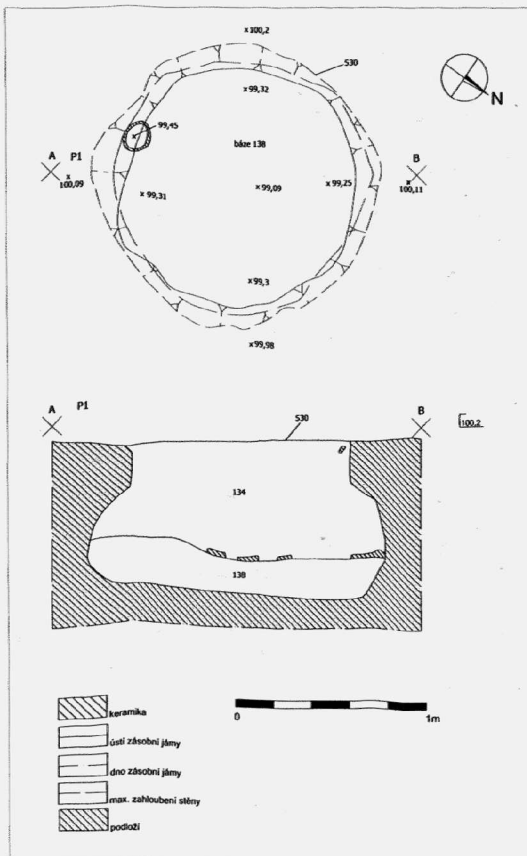
antropologického materiálu (zejména čelisti). Takto dokumentovanou nálezovou situací bylo možné interpretovat jako sekundární využití zásobní jámy pro pohřeb jedince (pravděpodobně dítěte). Přesnou polohu pohřbeného na dně jámy nebylo možné určit z důvodu naprostého strávení antropologického materiálu.

Podstatná část získaného archeologického materiálu pochází z výplně zásobní jámy k. 530 (obr. 22). Jedná se především o fragmenty keramických nádob, malé množství mazanice a štípané industrie, paleobotanických a antropologických vzorků.

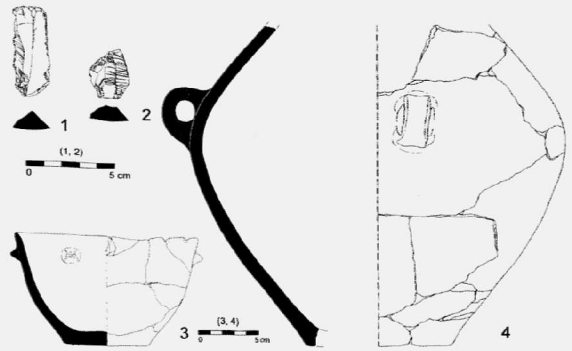
V keramických nálezích nebylo možné, až na výjimky, rozlišit keramické třídy, jejich typy, příp. podvarianty. Typologicky blíže určit se podařilo kónickou mísu s oblou stěnou, odsazeným dnem a výčnělky pod okrajem, pocházející ze dna zásobní jámy (obr. 22: 3). Dále byly v souboru přítomny pozůstatky amfor s uchy na plecích (obr. 22: 4). V jednom případě byla dokumentována výduť s pozůstatkem listy ve tvaru obráceného „V“. Z výplně zásobní jámy pochází jeden kus přepálené čepce (obr. 22: 2) a z povrchového sběru na skryté ploše dvojité škrabadlo na čepeli (obr. 22: 1).

Záchranným archeologickým výzkumem byla prozkoumána malá část v minulosti již zkoumaného sídliště kultury nálevkovitých pohárů.

Tereza Krasnokutská

Obr. 21. Úvalno. Půdorys a profil zásobní jámy k. 530.
Úvalno. Grundriß und Profil des Vorratsgrube Nr. 530.

Obr. 22. Úvalno. Výběr keramického materiálu a štípané industrie ze zásobní jámy k. 530 (2–4) a z povrchového sběru (1).

Úvalno. Keramik und Spaltindustrie aus der Vorratsgrube Nr. 530 (2–4) und aus der Oberflächensammlung (1).

Literatura

Procházková, P., Šmíd, M. 1999: Návrh typologie keramiky kultury lidu s nálevkovitými poháry na Moravě. *Pravěk NŘ* 9, 159–179.

Stabrava, P. 2002: Výsledky záchranného archeologického výzkumu na parcele č. 2415/24 v Úvalně, okres Bruntál, *Badania archeologiczne na Górnym Śląsku i ziemiach pogranicznych w latach 1999–2000*, 90–94.

Resumé

Úvalno (Bez. Bruntál). Unbauter Teil der Gemeinde. Trichterbecherkultur. Siedlung. Rettungsgrabung.

VRCHOSLAVICE (okr. Prostějov)

„Na dílech“. KŠK a KZP. Pohřebiště. Záchranný výzkum.

Během výstavby dálničního úseku z Vyškova do Kroměříže bylo objeveno na předem vyznačeném úseku dálničního tělesa přes 300 archeologických objektů z různého období pravěku (podrobnější popis lokality – viz kapitola Doba bronzová). Protože lokalita Na dílech zasahuje i na k. ú. sousední obce Vitčice byl pro ni zvolen název Vrchoslavice-Vitčice.

Kromě sídlištních objektů z různého období pravěku bylo na lokalitě prozkoumáno také 14 hrobových celků z období eneolitu. Zdá se, že většina z nich patří ke kultuře šňůrových pohárů, přesto nelze přesně datovat hroby, ve kterých se našly jen fragmenty kostí nebo které byly úplně prázdné. V hrobech KŠK najdeme většinou špatně dochované lidské kosti, často shrnuté do jednoho rohu hrobové jámy, a fragmenty zničených nádob: amfor, hrncovitých nádob a klasických „šňůrových“ pohárů.

Jenom ve dvou hrobech se kostry dochovaly v lepším stavu, a to v hrobě č. 10, který s jistotou můžeme zařadit kultuře zvonovitých pohárů, kde mrtvý byl složen v skrčené poloze na pravém boku a vybaven větší mísou i hrncovitou nádobou, a v hrobě č. 14, kde mrtvý (uložený ve stejné poloze) byl vybaven jen broušenou pazourkovou sekerkou. V jed-